

ВЕЛИКЕ РОЗСЕЛЕННЯ СЛОВ'ЯНСТВА

Зміна населення причорноморських степів (V–VII ст.)

Період, що змінив етнічну карту Європи та заклав фундамент української нації.
Від племінних союзів до перших протодержавних утворень.

Кінець однієї епохи — початок іншої

Велике
переселення
народів

V століття

Контекст:

На завершальному етапі
Великого переселення народів
слов'янські племена починають
власний масштабний рух.

V–VI століття

Велике
розселення
слов'янства

Прабатьківщина:
Територія між
річками Дніпро
та Вісла.

Русійна сила:
Племінні об'єднання
антів і склавинів, що
рушили освоювати
нові землі.

Три напрямки експансії

Примітка:

Вважається, що назва «склавини» з часом трансформувалася у «слов'яни».

Примітка:

Вважається, що назва «склавини» з часом трансформувалася у «слов'яни».

Боротьба зі Степом: Аварська навала

VI століття: Важке випробування для слов'ян — вторгнення кочових племен аварів з Азії.

Наслідки:

- Утворення Аварського каганату (територія сучасної Угорщини).
- Підкорення частини склавинів.
- 602 рік — падіння антського союзу племен (зникнення згадок про антів у джерелах).

Слов'янські племена на теренах України

У результаті розселення сформувалися сім літописних племінних союзів.

Землеробство: технології виживання

Лісова зона

Підсічно-вогневе землеробство

1. Дерева підсікали та спалювали.

2. Попіл слугував добривом.

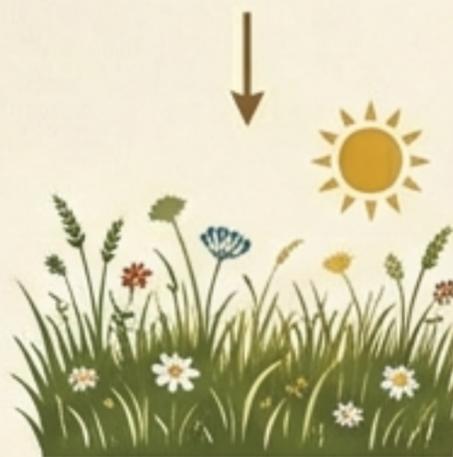
3. Використання
3 роки → перехід далі.

Лісостеп

Перелогове землеробство

Оранка землі до виснаження.

Відпочинок землі («перелог»).

Основні культури: Пшениця, просо, ячмінь (жито — від слова «жити»).

Побут та ремесла

Житло:

- Напівземлянка (заглиблена в землю)
- Опалення «по-чорному» (без димаря)
- Піч – центр оселі

Господарство:

- Присадибне скотарство (велика рогата худоба, свині)
- Полювання, бортництво (збір меду), рибальство

Ремесла:

- Ковальство, гончарство (ліпка вручну), ткацтво

Соціальний устрій: від громади до князя

Воєнна демократія

Влада належала **вічу** (зборам озброєних чоловіків).

Князь:

Спочатку – виборний воєнний вождь.

Згодом – спадковий правитель держави.

Духовний світ: Язичництво

Світогляд: Обожнення сил природи та культ предків.

Пантеон богів:

- **Перун** – володар грому та блискавок (головний бог)
- Велес, Даждьбог, Стрибог, Макош

Культ:

- Капища (святилища) з ідолами
- Жертвопринесення та ворожіння

«Вони вважають, що один тільки бог, творець блискавок, є владикою над усіма» – **Прокопій Кесарійський**

Східний сусід: Хозарський каганат

Вплив на слов'ян:

- Підкорення східних племен (поляни, сіверяни).
- Стягування данини.
- Контроль торгівлі між Сходом і Заходом.

Південний форпост: Крим і Візантія

**Узбережжя
(Херсонес)**

Контроль Візантії,
християнство, кам'яна
архітектура.

Гори

Готи і алани (союзники
імперії), укріплення
«довгі стіни».

Степ

Панування кочовиків
(хозари, печеніги).

Крим — головний торговельний вузол Чорного моря.

Північний вітер: Варяги

Хто вони?

Нормани (вікінги)
зі Скандинавії.

Економіка

Засновували факторії
для збору данини
(хутро, мед, віск).

Роль

«Варанги» – найманці,
торговці та воїни.

Державність

Гіпотеза: Термін «Русь»
початково стосувався
варязьких дружинників.

Шлях «із варягів у греки»

Артерія середньовіччя

Воєнно-торговельний шлях довжиною
~3000 км.

Маршрут:

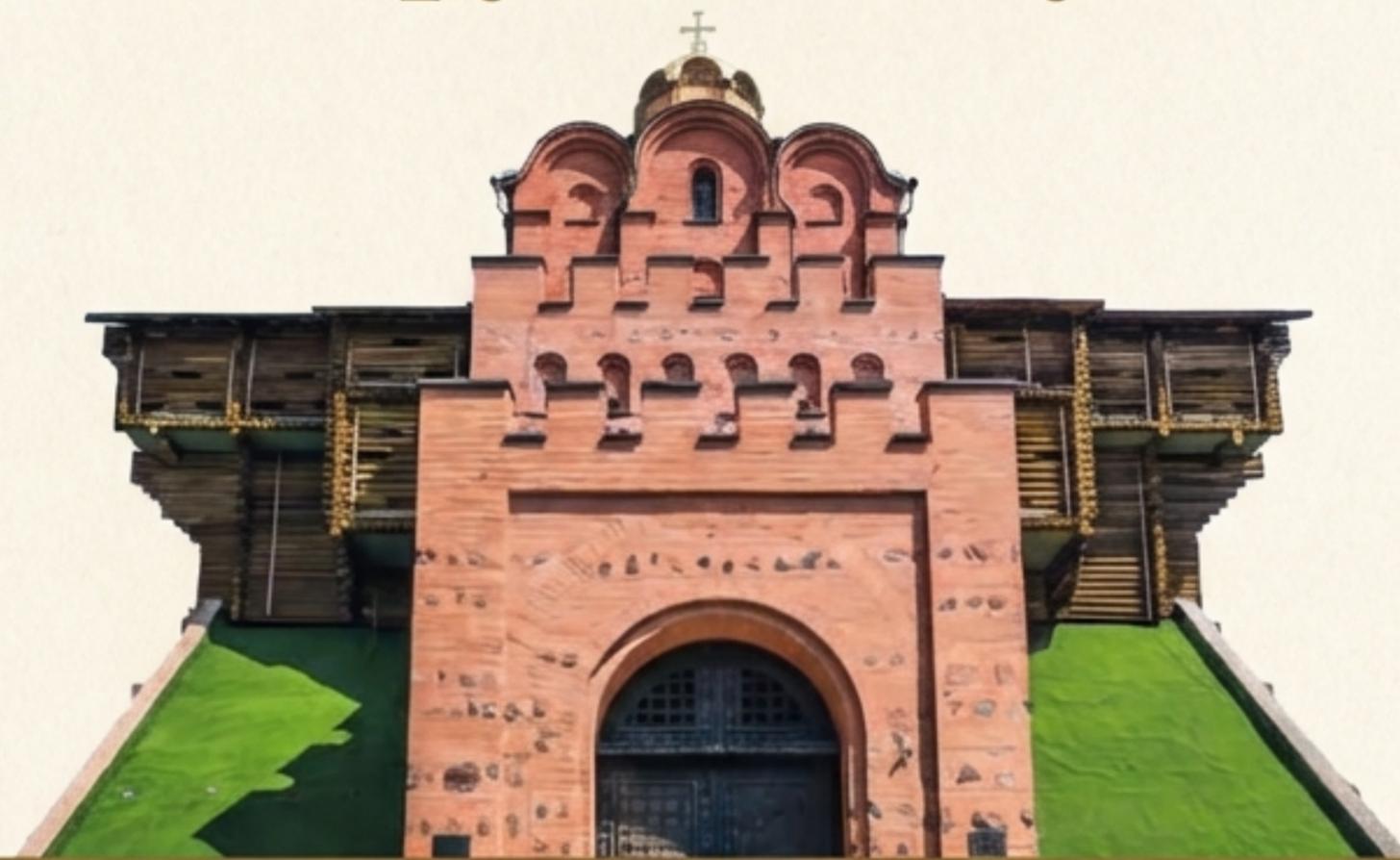
Балтика -> Нева -> Волхов -> волоки ->
Дніпро -> Чорне море.

Значення:

Інтеграція слов'янських племен у світову
торгівлю та об'єднання земель навколо Дніпра.

Постання центру сили: Куявія і Поляни

Племінне княжіння: Арабські джерела згадують центр «Куявія» (Київ).
Легендарні засновники: Кий, Щек, Хорив (Династія Києвичів).
Перші історичні князі: Аскольд і Дір — похід на Константинополь (860 р.), вихід Русі на міжнародну арену.

Народження Держави

1. Територія

Слов'яни освоїли величезні простори Східної Європи.

2. Суспільство

Перехід від родоплеменного ладу до ранньої державності.

3. Геополітика

Русь — ключовий гравець між Північчю (Варяги), Сходом (Хозари) та Півднем (Візантія).

4. Що далі?

Сцена готова до об'єднання земель під владою Києва та розквіту Русі-України.

